

SANT JORDI

Sirgant per l'Ebre de Jesús Moncada

La Delegació del Govern a les Terres de l'Ebre va organitzar l'acte institucional "Sirgant per l'Ebre de Jesús Moncada" a redós de la festivitat de Sant Jordi, una trobada que no va ser només un homenatge literari, sinó una mena de navegació col·lectiva per la memòria d'un territori que, com els rius quan baixen carregats, mai no s'acaba d'explicar del tot.

Hi vaig participar conjuntament amb la lingüista Maite Moya, en una conversa que volia ser més oralitat que conferència, més corrent d'aigua que discurs tancat, perquè Moncada no s'explica des de la rigidesa: s'explica des del desbordament.

Moncada: inventar un món des del seu propi fang

Per a mi, Jesús Moncada és això: un escriptor que no descriu un món, sinó que el construeix amb la matèria més fràgil i més poderosa que hi ha: la memòria del seu propi territori.

Mequinensa —la vella Mequinensa, la submergida— no és només un

escenari. És un mite. Un lloc que existeix i alhora ja no existeix, engolit per l'aigua del pantà, però salvat per la literatura. Moncada fa exactament això: converteix el poble desaparegut en una Atlàntida de l'Ebre, plena de sirgadors, tavernes, pols de carbó i veus que encara ressonen.

Faulkner, García Márquez i la geografia imaginada

Sovint es compara Moncada amb William Faulkner i Gabriel García Márquez, i no és una comparació gratuïta.

William Faulkner va crear el comtat fictici de Yoknapatawpha, un univers tancat on la història, la decadència i la memòria del sud dels Estats Units es repeteixen com un eco obsessiu. La seua literatura és un laberint de temps trencat i veus superposades.

Gabriel García Márquez, per la seua banda, va aixecar Macondo, el poble de *Cien años de soledad*, on el real i el fantàstic conviuen sense frontera clara, on la història familiar és també història mítica.

Moncada s'hi assembla perquè també fa això: construeix un territori total a partir d'un lloc concret. Amb tot, el seu miracle és més sec, més fluvial, menys exuberant en aparença i igualment profund. Mequinensa és Macondo sense màgia explícita, però amb una memòria que fa el mateix efecte: desdibuixar el límit entre el que va passar i el que s'ha recordat.

L'Ebre com a columna vertebral

En l'obra de Moncada, l'Ebre no és un decorat. És estructura, és temps, és remembrança. El riu ho travessa tot: el treball dels sirgadors que arrosseguen barques contra corrent, la vida industrial de la vella Mequinensa minera, les històries de taverna, les tragèdies menudes i grans. Sobretot, el riu és també pèrdua: el poble que desapareix sota les aigües del pantà de Riba-roja, un trauma col·lectiu convertit en literatura.

L'Ebre, en Moncada, no és només geografia: és una manera d'entendre el món. Un flux que porta records i se'ls emporta alhora.

Traductor de mons, no només de

paraules

Veritablement fonamental és la seua tasca com a traductor i treballador de la llengua. Moncada va treballar durant anys en el món editorial a Barcelona, traduint textos del francès i també materials narratius i il·lustrats. Aquesta experiència li va donar una sensibilitat molt especial: la de qui sap que cada llengua construeix una realitat diferent.

Aquesta consciència es nota en la seua prosa: precisa però viva, plena de registres orals, de girs populars, de veu col·lectiva. No escriu des d'un pedestal normatiu, sinó des del carrer, la taverna, el moll.

Una obra que no deixa de reeditar-se

El cas de Moncada és també el d'un autor que no s'esgota. Les seues obres continuen reeditant-se i rellegint-se, especialment *Camí de sirga*, que s'ha convertit en peça central de la literatura catalana contemporània.

Aquest llibre no és només una novel·la: és un monument líquid. Una reconstrucció d'un poble, d'una èpo-

Emigdi Subirats
escriptor

ca i d'una manera de viure que ja no hi és, però que persisteix amb una força gairebé física.

Honor de la lletra ebrenc

En l'acte "Sirgant per l'Ebre de Jesús Moncada" s'ha repetit una idea que travessa tot el seu llegat: la literatura no serveix només per a explicar el món, sinó per a salvar allò que el món deixa enrere.

Moncada és, en aquest sentit, honor de la lletra ebrenc. No perquè idealitze un territori, sinó perquè el converteix en memòria viva, en veu que no s'apaga.

Potser això és el més important: que en el seu univers, quan l'aigua puja i tot desapareix, la paraula encara queda surant.